

**Estudi sobre l'etiquetatge dels productes
elaborats a Menorca**

Sara Pons Petrus

*Programa de beques de pràctiques professionals i formatives per al
període estival 2007 del Consell Insular de Menorca*

Estudi realitzat per encàrrec del Consell Insular de Menorca

octubre de 2007

1. INTRODUCCIÓ

L'estudi que es presenta a continuació es titula "Estudi sobre l'etiquetatge dels productes elaborats a Menorca" i s'emmarca dins els objectius que el Pla insular de normalització lingüística vol assolir en matèria de política lingüística a l'illa de Menorca. El tema central del treball és l'anàlisi de la llengua utilitzada en les etiquetes dels productes artesans i industrials que s'elaboren a l'illa.

D'acord amb el Pla de normalització lingüística de Menorca, els objectius que es volen complir per mitjà d'aquest estudi són els següents:

- a. Valorar i ampliar el paper de les empreses privades en el foment de la presència ambiental del català als municipis de l'illa (àrea 6).
- b. Assegurar que el català esdevingui llengua d'ús habitual en les comunicacions amb els clients i usuaris (àrea 6).
- c. Estendre l'ús del català en les empreses privades, de manera que esdevingui la llengua habitual de treball, dels productes, de l'etiquetatge, de la publicitat, dels serveis i de l'atenció al públic (objectiu 6.3.1).

2. SOBRE LA NORMATIVA

No podem dir que la normativa en matèria d'etiquetatge presenti incoherències entre els tres nivells tractats – europeu, estatal i autonòmic. En general, la legislació europea, normalment en forma de reglaments i directives, és incorporada al sistema jurídic espanyol per mitjà de reials decrets, que sovint especifiquen algun requisit lingüístic pel que fa a l'etiquetatge.

Tota la normativa analitzada és poc clara quan tracta el tema del multilingüisme a les etiquetes.

- Gairebé tots els productes fabricats a Espanya han d'estar etiquetats, almenys, en castellà. El sector de l'alimentació és l'únic que disposa de l'opció d'etiquetar en català si es tracta d'un producte tradicional que s'elabora i es distribueix dins d'una comunitat autònoma amb llengua pròpia oficial. El sector vitivinícola també té alguns avantatges en aquest sentit, ja que la legislació europea preveu la possibilitat que algunes indicacions puguin ésser redactades únicament en català, o juntament amb el castellà.

- La legislació autonòmica, tal com hem pogut observar, no presenta requisits lingüístics addicionals ni diferents dels establerts als dos nivells superiors

corresponents. A banda d'això, disposam de diverses marques, distintius i denominacions que no regulen cap sector en concret, sinó que únicament distingeixen els productes originaris de les illes. D'entre aquests, només la marca "Producte Balear" obliga els productes d'estar etiquetats en català; la resta, no presenten cap mena de requisit lingüístic.

- El distintiu "Producte de Menorca", atorgat pel Consell Insular de Menorca, no requereix que el producte en qüestió sigui etiquetat en llengua catalana.

- Amb relació a la indicació geogràfica "Vi de la terra Illa de Menorca", que dóna nom als vins de la terra produïts amb raïm de Menorca, tan sols podem indicar que les normes que regulen l'ús d'aquesta indicació geogràfica no estableixen cap disposició especial relacionada amb la llengua de l'etiquetatge.

- No ens podem oblidar, tampoc, de la denominació d'origen protegida del formatge Mahon-Menorca, regulada pel Consell Regulador. El seu reglament no esmenta cap aspecte en matèria de llengua de l'etiquetatge, però sí ha estat un tema una mica polèmic en determinats cercles que comencen a etiquetar en català, pel fet que l'etiqueta que identifica aquests productes està redactada en castellà (*Consejo Regulador Denominación de Origen-Queso Mahón-Menorca*) i hi figura el topònim previ a la normalització lingüística de *Maó*.

- El Reglament de l'ús comercial de la marca "Artesania de Menorca", també atorgada pel Consell Insular i que identifica els productes artesans elaborats a Menorca, tampoc inclou l'obligatorietat del català en l'etiquetatge com a requisit per sol·licitar la cessió de l'ús de la marca.

- Pel que fa a la denominació geogràfica "Gin de Menorca", que estableix les característiques del gin que s'elabora a Menorca, el reglament no exigeix que s'empri el català en l'etiquetatge d'aquests productes.

No podem afirmar que etiquetar en català sigui un dret previst per la llei; hem vist que hi ha legislació en matèria lingüística que afavoreix l'ús de llengües regionals, minoritàries, sense estat, etc. però la realitat és que les lleis que regulen específicament l'etiquetatge i que provenen de la Unió Europea i que passen pel filtre del govern estatal, tendeixen a obligar l'ús del castellà en l'etiquetatge.

Cal recordar que, sovint, aquesta impossibilitat d'etiquetar en català prové del fet de la no-oficialitat del català a la UE, atès que aquest sol ser un requisit usual en les disposicions a nivell europeu relatives a la llengua.

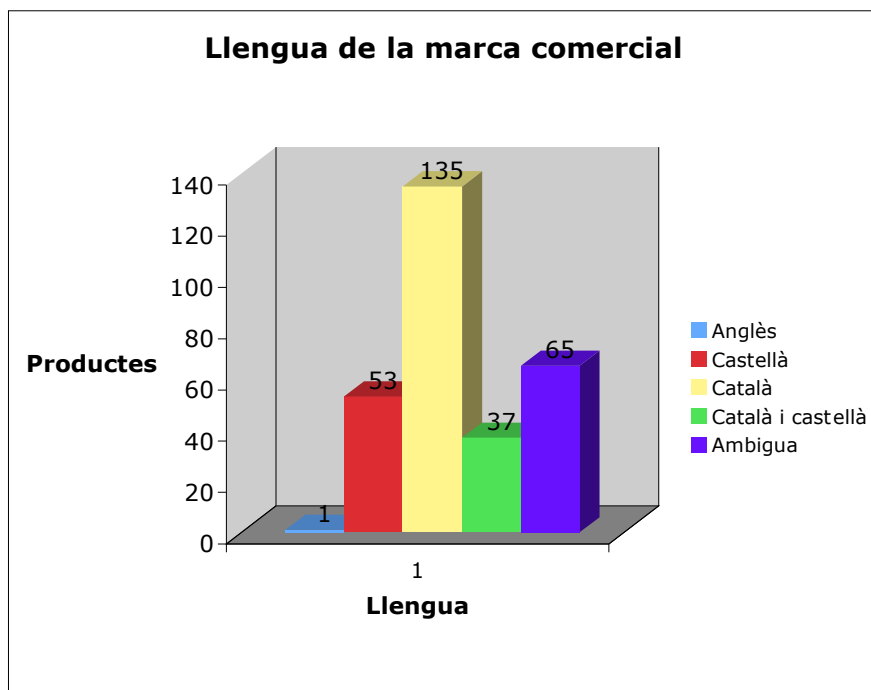
Nivell normatiu →	Unió Europea	Espanya	Illes Balears
normatiu →			
Pastisseria, confiteria, brioixeria i productes alimentaris	Sense legislació específica. Directiva 2000/13/CE Llengües oficials a la UE Comissió Interpretativa: llengua/ues oficials del país de comercialització	RD 2419/1978 Castellà → <i>transposició</i>	Sense legislació específica. S'aplica la legislació estatal
Productes industrials	Sense legislació específica	RD 1468/1988 Almenys en castellà	Sense legislació específica. S'aplica la legislació estatal
Productes tèxtils	Directiva 96/74/CE	<i>transposició</i> →	
Begudes alcohòliques /espirituoses	Reglament 1576/89 L'estat membre pot exigir que en el seu territori l'etiquetatge de begudes espirituoses estigui fet en una llengua nacional o bé en una o diverses llengües oficials de la UE	RD 250/1988 (Almenys en castellà) <i>transposició</i> → (Castellà com a mínim aiguardents, licors, etc.)	Sense legislació específica. S'aplica la legislació estatal
Productes vitivinícoles	Reglament 1493/1999 i 753/2002 Una o diverses llengües oficials de la UE <u>Excepció → en 4 dades concretes:</u> Una única llengua oficial de l'estat membre elaborador. D'aquestes 4 dades, 2 poden estar en 2 llengües si la segona és oficial a la UE i a l'estat membre no està minoritzada O bé, Dues llengües si la segona no és oficial a la UE però és pròpia del territori	<i>transposició</i> →	Sense legislació específica. S'aplica la legislació europea i estatal * Marca Vi de la Terra Illa de Menorca: cap disposició sobre llengua
Calçat	Directiva 94/11/CE La informació obligatòria pot figurar en pictogrames o en text. Si són indicacions textuais, l'estat membre de consum en determina la llengua	<i>transposició</i> →	Sense legislació específica. S'aplica la legislació europea i estatal
Cuir i pell	Sense legislació específica.	Ordre 23/10/1985 Almenys en castellà	Sense legislació específica. S'aplica la legislació estatal

A banda de la legislació general, a Menorca existeixen diverses marques i denominacions:

- Producte Balear → Català
  - Producte de Menorca
  - Artesania de Menorca
  - Formatge Mahon-Menorca
  - Gin de Menorca
- } Cap disposició sobre llengua

3. RESULTATS QUANTITATIUS

3.1. LA LLENGUA DE LA MARCA COMERCIAL

Gràfic 1

Cal tenir present que, tot i que la base de dades conté un total de 292 productes, en aquest gràfic només apareixen representats 291, atès que l'etiqueta d'un dels productes, concretament un de mel, no presenta el nom de cap marca comercial i, per tant, no podem considerar en quina llengua hi figura.

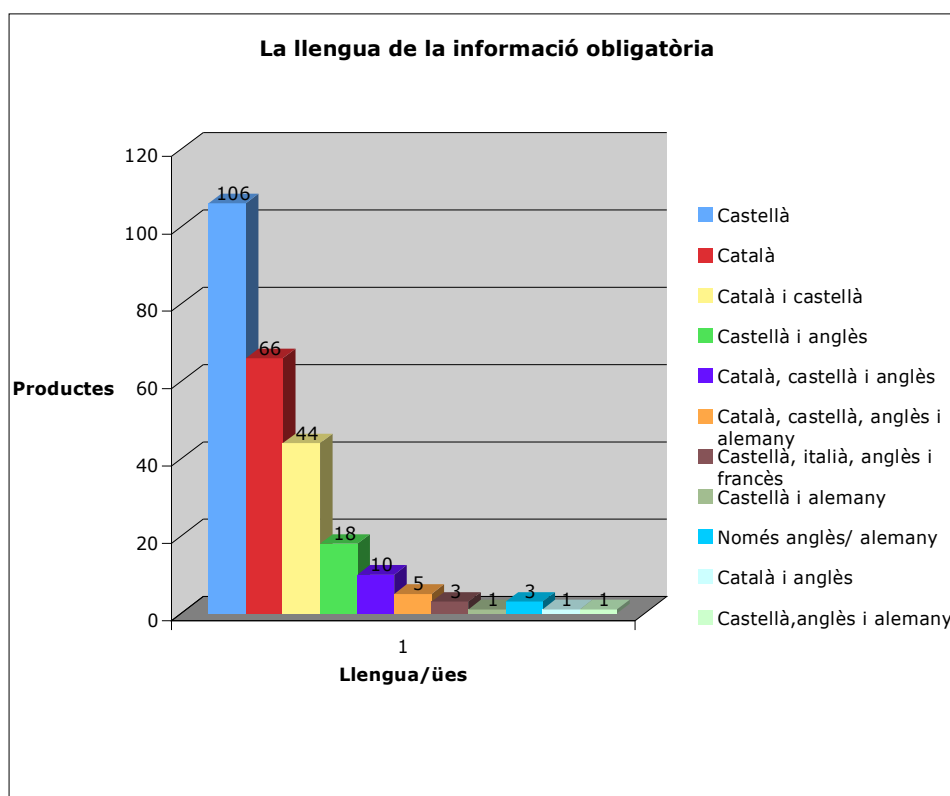
Per tant, d'acord amb el gràfic 1, de 291 productes que presenten marca comercial, els resultats han estat els següents:

Català	135 (46,39%)
Ambigu	65 (22,33%)
Castellà	53 (18,21%)
Català i castellà	37 (12,71%)
Anglès	34%)

Dins de la categoria "ambigu" hem encabit diversos casos que complicaven la tasca de decidir de quina llengua es tractava: paraules o expressions que ortogràficament poden pertànyer a més d'una llengua, acrònims poc clars, mots creats del no res / neologismes, marques formades per diversos mots que pertanyen a llengües diferents.

Malgrat l'alt nombre de casos considerats "ambigus", gairebé la meitat de les marques comercials que produeixen a Menorca figuren en català. El percentatge relatiu a l'ús del català i del castellà conjuntament a la marca comercial (12%) també requereix una reflexió, ja que reflecteix la baixa consciència lingüística que pateix Menorca envers la seva llengua.

3.2. LA LLENGUA DE LA INFORMACIÓ OBLIGATÒRIA

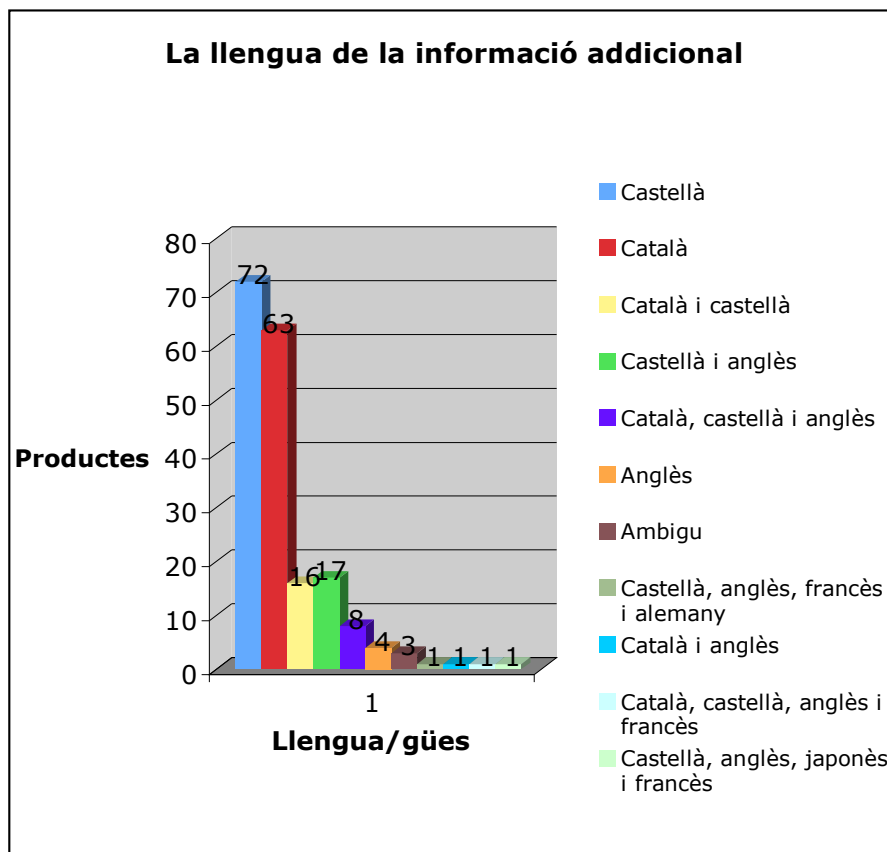

Gràfic 2

La llengua de la informació obligatòria

Llengua	Productes	Percentatge
Castellà	106	41,08%
Català	66	25,58%
Català i castellà	44	17,05%
Castellà i anglès	18	6,9%
Català, castellà i anglès	10	3,87%
Català, castellà, anglès i alemany	5	1,93%
Castellà, italià, anglès i francès	3	1,16%
Castellà i alemany	1	0,38%
Només anglès o alemany	3	1,16%
Català i anglès	1	0,38%
Castellà, anglès i alemany	1	0,38%

3.3. LA LLENGUA DE LA INFORMACIÓ ADDICIONAL

Gràfic 3

El castellà és la llengua més utilitzada per transmetre informació que no és obligatòria per llei, i el català ocupa la segona posició, tot i que la diferència entre ambdues llengües és considerablement menor. Aquest gràfic representa els 187 productes que presenten informació addicional a l'etiqueta.

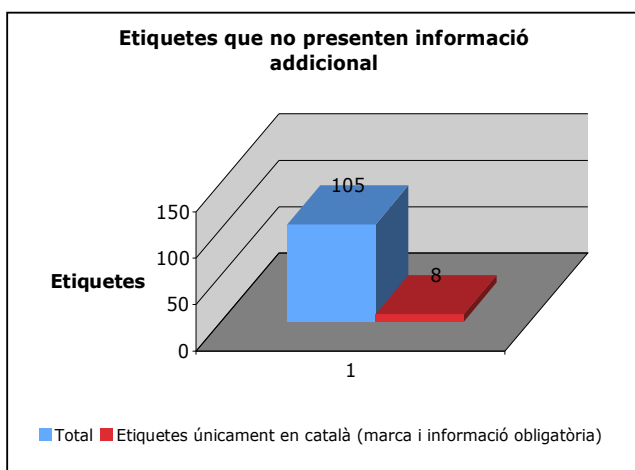
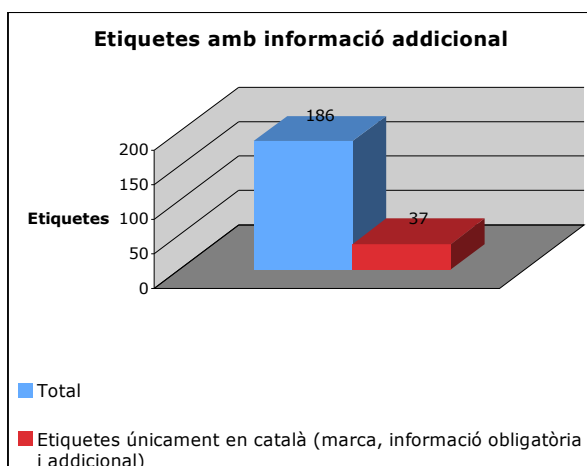
La llengua de la informació addicional

Llengua	Productes	Percentatge
Castellà	72	38,5%
Català	63	33,6%
Castellà i anglès	17	9,09%
Català i castellà	16	8,55%
Català, castella i anglès	8	4,27%
Anglès	4	2,13%
Ambigu	3	1,60%
Castellà, anglès, francès i alemany	1	0,53%
Català i anglès	1	0,53%
Català, castellà, anglès i francès	1	0,53%
Castellà, anglès, japonès i francès	1	0,53%

3.4. LES ETIQUETES ÚNICAMENT EN CATALÀ

Únicament hi ha 37 productes de Menorca que presenten totes les indicacions de l'etiqueta (obligatòries i addicionals) només en català. Ara bé, també hauríem de considerar aquells productes que pertanyen a una marca en català, que contenen la informació obligatòria en català, i que no presenten cap tipus d'informació addicional. Dins d'aquest grup trobam 8 productes. Per tant, podem concloure que actualment hi ha 45 productes de Menorca que estan etiquetats únicament en català.

Gràfic 4

Gràfic 5

4. ESTRATÈGIES PER FOMENTAR L'ETIQUETATGE EN CATALÀ

Hi ha una forta manca de consciència lingüística que és conseqüència directa de l'etapa de minorització que va patir el català durant la dictadura del franquisme.

A més de la manca de consciència, dues de les causes fonamentals que dificulten l'etiquetatge en català a Menorca són, d'una banda, la importància que té el sector terciari (especialment el turisme) a les Illes i, de l'altra, el rebuig al terme "català" per designar la llengua que parlem.

A continuació exposam algunes mesures o actuacions possibles:

- Elaborar un fullet o díptic per aclarir alguns dubtes sobre el català i exposar els motius clars per etiquetar en català. Aniria dirigit a empresaris i artesans. També podria incloure informació sobre les possibles ajudes del CIM.

- Campanya tipus "A taula", que cerqui l'adhesió d'ajuntaments, entitats i altres organismes que es comprometin a consumir només productes etiquetats en català. El Consell Insular es podria posar en contacte amb ajuntaments, escoles, instituts, fundacions, etc. per tal que es comprometin a consumir productes etiquetats en català (en el cas que hi hagi l'opció).

- Campanya del tipus: "Fem Nadal també en català" (que es va fer a Osona i que promovia la venda de lots i paneres de productes etiquetats en català per Nadal). Malgrat que Menorca encara no disposa de gaires productes etiquetats en català, aquesta és una campanya molt interessant que, o bé podria fer-se amb productes etiquetats en català de les Illes Balears, o bé podria tenir-se en compte de cara a anys propers, quan la quantitat de productes etiquetats en català fos una mica superior.

- Organització d'una exposició, una fira o un mercat itinerant de productes etiquetats en català.

- Es podria crear un premi a la millor iniciativa lingüística del sector comercial. El premi podria organitzar-se juntament amb la Federació de la Petita i Mitjana Empresa de Menorca (PIME) i el Departament d'Economia del Consell Insular de Menorca. El premi tindria l'objectiu de reconèixer l'esforç de les empreses o entitats per promoure l'ús del català en seva activitat comercial.

5. CONCLUSIONS

Els problemes que dificulten l'ús del català en l'etiquetatge dels productes elaborats a Menorca són, bàsicament, la interposició del castellà i la dissolució de la nostra llengua.

Aspectes que hauria de tenir en compte la política lingüística a Menorca:

- L'objectiu del procés de normalització lingüística del català no és arribar al monolingüisme, sinó saber gestionar el plurilingüisme.
- Cal gestionar i regular els drets lingüístics de les comunitats lingüístiques, dels grups i dels individus.

- Cal més promoció de la llengua per combatre prejudicis lingüístics i representacions negatives.
- L'accés a la llengua ha de ser fàcil.
- Cal combatre la idea que només es parla a l'illa.
- Cal ocupar espais nous i destacar les percepcions favorables del català per part de la societat.

El català continua sent una llengua minoritzada en el sentit que pateix una inferioritat jurídica, no només dins del panorama, sinó també dins de l'uropeu: el català, amb un pes demogràfic superior a moltes llengües oficials a la UE, per l'únic fet de no tenir un estat al darrere, no gaudeix d'oficialitat a la UE i, per tant, pateix una desigualtat legal o social que dificulta la seva normalització en tots els sentits. És força complex introduir el català en l'àmbit comercial (com pot ser l'etiquetatge), si la legislació europea i la seva translació estatal e situen en una posició clarament inferior.